

Varför en skatt på produktionen?

Carl Johan Åberg pläderar för införandet av en allmän produktionsfaktorskatt. Denna skatt skulle bli, till skillnad mot momsens som övervältras framåt på priserna, övervältras bakåt på faktorersätningarna.

Man kan diskutera styrkan i den svenska konjunkturuppgången. En hel del tyder på att folkpartiregeringen varit väl optimistisk i sina förutsägelser om uppgången. Men att vi kommer att få en relativt hygglig uppgång under 1979 som även fortsätter in på 1980 förefaller vara ganska klart.

Med hänsyn till denna konjunkturutveckling är finanspolitikens nuvarande inriktning alldeles för expansiv. Även om inte konjunkturuppgången skulle bli så kraftig som regeringen förutsatt föreligger ett klart behov av att strama åt politiken. Eljest hotar en kraftig acceleration av inflationen och en försämring av kostnadsutvecklingen i förhållande till omvärlden. Eftersom det är viktigt att statsmakterna på ett tidigt stadium deklarerar sina intentioner med politiken bör beslut om denna ändrade inriktning tas redan i vår. Den exakta tidpunkten för när åtgärderna skall sättas in kan diskuteras men praktiska och administrativa skäl talar för att de bör göras effektiva senast fr o m årsskiftet 1979/80.

Valet av åtgärder

En finanspolitisk åtstramning kan åstadkommas antingen genom åtgärder på budgetens utgiftssida eller på dess inkomstsida. En lång rad politiska skäl talar för att nedskärningar på utgiftssidan som får någon större samhällsekonomisk effekt på kort sikt inte är möjliga att genomföra. Alltså återstår i huvudsak endast inkomstförstärkande åtgärder.

Skall man åstadkomma några större effekter finns det egentligen bara tre medel att välja mellan: En skärpning av den direkta statsskatten, en höjning av momsens eller ett återinförande av någon skatt direkt på produktionen.

Att i dagens läge och på kort sikt använda den statliga inkomstskatten är knappast möjligt. Snarare finns det behov av att sänka denna för att bli mildra marginaleffekterna.

Inte heller momsens är i dagens läge någon lämplig väg. Dels har själva skattesatsen blivit så hög – drygt 20 procent – att man bör vara ytterst försiktig med ytterligare höjning av denna. Vidare övervältras ju momsens på priserna och slår därigenom på konsumentprisnivån. Det är väldigt svårt att undvika en lång rad kompensationsprocesser både på transfereringsområdet och på löneområdet vilka dels statsfinansiellt åter upp en del av åtstramningseffekten, dels leder till indirekta effekter på kostnadsnivån och den internationella konkurrenskraften. Alltså återstår egentligen endast någon form av skatt på produktionen som en möjlighet att åstadkomma den finanspolitiska åtstramningen.

En allmän produktionsfaktorskatt

Vi har tidigare haft en skatt lagd direkt på företagens produktion i form av den allmänna arbetsgivaravgiften. Denna blev föremål för en växande kritik. Man hävdade att den ensidigt belastade arbetskraften medan kapitalinkomsterna slapp undan. Kritiken må vara berättigad eller ej – det är dock ett obestridligt faktum att den allmänna opinionen uppfattade den som en skatt på utnyttjandet av arbetskraft.

Det är därför naturligt att söka finna en utformning av skatten på företagens förädlingsvärde som inte endast knyts till arbetskraftskostnaderna utan har en bredare bas. I de socialdemokratiska motionerna om den ekonomiska politiken och om skattepolitiken föreslås i år att man skall införa en allmän produktionsfaktorskatt. Denna skall förutom lönekostnaderna även ha företagens kapitalinkomster som skatteunderlag. För att göra den nya skatten så enkel som möjligt har i förslaget anknutits till redan nu existerande rutiner vid deklarationer

och taxeringsförfarande. Kapitalinkomsterna skall i detta sammanhang definieras som nettovinsten efter skatt plus de inkomstreglerande dispositionerna – då främst avsättningarna till investeringsfond och lagernedskrivningarna.

Denna breddning av basen får visserligen inga större statsfinansiella effekter. Den innebär att basen ökar med 15 å 20 procent i förhållande till en ren arbetsgivaravgift. Men principiellt har denna breddning en viktig pedagogisk uppgift. Man kan nämligen klarare än vad som tidigare var fallet säga att denna skatt skall tas ut på de inkomster som skapats i företagen *innan* de fördelats på arbetskraften och kapitalet. Den skall alltså avräknas från de ersättningar som sedan skall utgå till de i produktionsprocessen deltagande faktorerna.

Övervältring bakåt

En mycket viktig egenskap hos denna nya skatt är m a o att den skall "övervältras bakåt" på faktorersättningarna. Den skall alltså i det långa loppet avräknas från det utrymme för löneökningar och vinstförbättringar som produktivitetsoökningarna och de internationella prisökningarna leder till. Den kommer i så fall

att leda till en lägre takt i inflationen än vad exempelvis momsens leder till.

Momsen kan visserligen åstadkomma samma reala dämpning av efterfrågan i ekonomin som den allmänna produktionsfaktorskatten kan göra. Men den väsentliga skillnaden är att man med faktorskatten och den förutsatta övervältringen bakåt på faktorersättningarna kan åstadkomma denna till en lägre takt i inflationen än vad momsens leder till. I dagens läge förefaller detta vara en mycket värdefull egenskap hos faktorskatten.

Det kan visserligen hävdas att så länge kapitalets avkastningskrav är bestämt av de internationella avkastningsmöjligheterna så kommer övervältringen på kapitalinkomsterna att bli obetydlig. En ökad belastning på kapitalinkomsterna kommer i ett sådant fall via anpassningar av investeringsverksamheten att återställa kapitalavkastningarna till deras tidigare nivå. Men inte minst de senaste årens utveckling visar att investeringarna bestäms av mycket mer komplicerade förhållanden än ett internationellt bestämt avkastningskrav.

Docent Carl Johan Åberg
Socialdemokratiska riksdagsgruppen